

**MISSIONERLIK TARG'IBOTIDA USLUB VA VOSITALARNING
ZAMONAVIYLASHUVI: KIBER MAKONDA MAFKURAVIY
TAHDIDLAR**

Azamova Sitora Ayamovna

SHDPI Ijtimoiy fanlar kafedra o'qtuvchisi

*SHDPI 2-kurs talabasi **Geldiyeva E'zoza***

***Annotatsiya:** Ushbu maqola hozirga axborot almashuvi rivojlangan, dunyoning xohlagan joyidan turib istalgan kishiga axborot yetkazish imkoni bo'lgan davrda muqaddas dinimizni tuhmat va bo'htonlardan himoya qilish, uning asl mohiyatini o'sib kelayotgan yosh avlodga to'g'ri tushuntirish, islom madaniyatining ezgu g'oyalarini keng targ'ib etish vazifasi haqida bayon etiladi. Bir necha diniy ekstremistik oqim va yo'nalishlar faoliyati tobora keskinlashib borayotgan bir davrda muqaddas dinimizga va milliy ma'naviyatimiz hamda qadriyatlarimizga rahna solishga urinayotgan noislomiy yo'nalishlardan biri bu missionerlik yo'nalishi haqida fikr yuritiladi.*

***Kalit so'zi:** missionerlik, prozelitizm, mutaassiblik, vijdin erkinligi, diniy bag'rikenglik, konfessiya, diniy tashkilot, sekta, firqa, oqim, yo'nalish, mazhab, 10/40 OYNA, Xristian dini missionerligi, ma'naviy barqarorlik, tahdid, "Injil", Mark, «missio», Matto, «World Book» ("Jahon kitobi"), Djonstoun.*

Missionerlik haqida gap ketar ekan, avvalo ushbu tushunchaning lug'aviy va istilohiy ma'nolarini tushunib olish muhim ahamiyatga egaligini alohida qayd etish lozim. Ushbu so'z lotin tilidagi «missio» fe'lidan olingan bo'lib, «yuborish», «vazifa topshirish», missioner esa "vazifani bajaruvchi" degan ma'nolarni anglatadi. Missionerlik esa belgilangan vazifalarni hal qilishga qaratilgan nazariy va amaliy faoliyat majmuini bildiradi. Turli lug'atlar va manbalarda missionerlikka ko'plab ta'riflar berilgan. Ularning deyarli barchasida missionerlikka xos xususiyatlar tavsiflanishi barobarida, bu so'z asosan xristian

dini bilan bog‘lanadi. Jumladan, har yili qayta nashr etiladigan «World Book» («Jahon kitobi») ensiklopediyasida “Missioner biror diniy guruh tomonidan boshqalarni o‘z diniga targ‘ib qilish va kiritish uchun yuborilgan inson”,- degan fikr qayd etilgan. 2005 yilda Moskvada nashr etilgan “Kirill va Mefodiyning katta ensiklopediyasi”da esa «Missionerlik biror diniy birlashma vakillarining o‘z e‘tiqodini boshqa din vakillari orasida yoyish harakati»,-degan ta‘rif keltirilgan. Umuman olganda, turli lug‘atlar va manbalarda bayon etilgan ta‘riflar bib-biriga juda yaqin va o‘xshash bo‘lib, ularga tayangan holda quyidagi xulosani chiqarish mumkin: missionerlik - bir dinga e‘tiqod qiluvchi xalqlar orasida boshqa bir dinni targ‘ib qilishni anglatadi. Prozelitizm - bu to‘g‘ridan-to‘g‘ri biron bir dinga ishongan fuqaroni o‘z dinidan voz kechishga va o‘zga dinni qabul qilishga majbur qilishdan iboratdir. Missionerlarning bugungi kundagi faoliyati hech bir mintaqa, hech bir davlat bunday tahdiddan holi emasligini ko‘rsatadi. Bunday holatlarning oldini olish uchun esa missionerlikning mohiyatini to‘g‘ri va chuqurroq anglash, uni bartaraf etish yo‘lida maqsadli, tizimli va tadrijiy faoliyat olib borish zarur bo‘ladi . Bugungi kunda faol missionerlik bilan turli yo‘nalishdagi tashkilotlar shug‘ullanayotgan ekan, bunday harakatlarning g‘oyaviy-aqidaviy asoslarini ko‘rib chiqish maqsadga muvofiqdir. Masalan, xristianlar “Missionerlik har bir dindor uchun shart”,-deb hisoblaydilar. Bunday fikrlarning asosi va manbaini «Injil»dan topish mumkin. Jumladan, “Injil”da Iso Masihning o‘ziga 12 havoriyni tanlab olishi va ularni Isroilning qishloqlari bo‘ylab da‘vat qilish uchun yuborgani qayd etilgan. Bu haqda Markdan rivoyat qilingan “Injil”da «Iso shogirdlariga dedi: “Butun jahon bo‘ylab yuringlar va hamma tirik jonga Injil Xushxabarini targ‘ib qilinglar”, Mattodan rivoyat qilingan «Injil»da esa “...barcha xalqlardan shogird orttiringlar. Ularni Ota, O‘g‘il va Muqaddas Ruh nomi bilan cho‘qintiringlar. Men sizlarga buyurgan hamma narsalarga amal qilishni ularga o‘rgatinglar...”, -degan da‘vatlarni o‘qish mumkin. Shu o‘rinda adolat yuzasidan bir fikrni alohida qayd etish lozim. Ko‘pchilik hollarda muayyan dinda doirasida shakllangan u yoki bu ko‘rsatmalar, aqidalar konkret tarixiy shart-sharoit bilan bog‘liq bo‘ladi va o‘z davri uchun to‘g‘ri hisoblanadi. Vaqt, sharoit o‘zgarishi

bilan o‘zining birlamchi ahamiyatini yo‘qotgan bunday ko‘rsatmalar o‘sha davrdagi tarixiy vaziyatni tushunish va baholashda qimmatdorlik kasb etadi. “Injil”dan keltirilgan yuqoridagi so‘zlar haqida ham shunday deyish mumkin. Zero, Iso Masih tomonidan qilingan bunday da’vatlar ko‘p xudolilik o‘rniga yakka xudolikni targ‘ib qilish bilan bog‘liq edi. Bugungi kunda jahon aholisining mutlaq ko‘pchiligi yakkaxudolikka asoslangan o‘z dinlariga e‘tiqod qiladi. Shunday ekan, qayd etilgan ko‘rsatmalarni missionerlik bilan shug‘ullanish uchun g‘oyaviy asos qilib olish tarix haqiqatiga zid ekanini ta’kidlash zarur. Hozirgi davrga kelib missionerlik global ko‘rinish oldi. Bunda XIX-XX asrlarda yuzaga kelgan ko‘plab protestantlik oqimlari faol rol o‘ynamoqda. Insoniyat tarixida XX asr yirik davlatlar tomonidan o‘z ta’sir doiralarini kengaytirish uchun olib borilgan kurashlar davri bo‘ldi. Bu jarayonda Osiyo va Afrika mamlakatlari asosiy kurash maydoniga aylandi. Missionerlarning asosiy maqsadi ma’lum davlatlarda o‘zlariga tarafdorlarni ko‘proq yig‘ish, ular orasida g‘arbona, xristian hayotini targ‘ib qilish va shu orqali jamiyatda xayrixoh bo‘lgan guruhlarini shakllantirishdir. Ushbu maqsadga erishish uchun xristian missionerlari tomonidan ko‘p yillik dasturlar ishlab chiqilgan. SHunday loyihalardan eng yirigi bu «10/40 OYNA» rejasidir. Rejaga binoan xristian missionerlari injillashtirish faoliyatida asosan shimoliy kenglikning 10 va janubiy uzunlikning 40-darajalari orasida joylashgan hududlarga alohida ahamiyat beradilar. Ushbu xarita ham missionerlikdan energetik zahiralarni qo‘lga kiritishdek geosiyosiy maqsadlarda foydalanilishi haqidagi xulosaning o‘rinli ekanini ko‘rsatadi. Uzoqni ko‘zlab, g‘arazli geosiyosiy maqsadlarga erishishni niyat qilgan kuchlar tomonidan ushbu hududga xos xususiyatlar juda ham chuqur o‘rganib chiqilgan, bu haqda bir qator risolalar va missionerlar uchun qo‘llanmalar ishlab chiqilgan. Ularning orasida «10/40 OYNA»ga kiruvchi mamlakatlarning o‘ziga xos xususiyatlari, aholisining dini, turmush tarzi, missionerlik faoliyatini olib borishda nimalarga e‘tibor berilishi lozimligi haqida batafsil ma’lumotlar keltirilgan Patrik Djonstounning «Dunyo operatsiyasi» risolasi alohida e‘tiborga molik. Qo‘llanmada keltirilgan ma’lumotlarga ko‘ra, hozirgi kunda dunyodagi millat va elatlar soni 12 017 tani

tashkil etadi. Ulardan 9 017 tasi to‘laqonli faoliyat yuritadigan cherkovga ega, qolgan 3000 millat va elat bunday cherkovlarga ega emas. Djonstoun ularga ko‘proq ahamiyat qaratish kerakligini, bu hududlardagi xristianlar islom, hinduiylik, buddaviylik dinlarning tazyiqlariga uchrayotganini ta’kidlaydi. Risolada dunyo bo‘yicha eng ko‘p tazyiqqa uchrayotgan cherkovlar joylashgan hududlar xaritasi ham keltirilgan. 2001 yilda chop etilgan “Butun dunyo xristian ensiklopediyasi”ga ilova tarzida 2002 yilda AQSHda, “Butun jahon xristianligi tendensiyasi” kitobi nashr etildi. Unda xristianlik 2025 yilgacha erishish lozim bo‘lgan sakkiz asosiy maqsad sanab o‘tilgan. Xususan, unda aytilishicha - Er yuzi aholisining “Injil” bilan tanishtirilishi 73,1 foizdan 100 foizga etkazilishi; - dunyo aholisi tarkibidagi xristianlarning ulushi 33 foizdan 40 foizga o‘sishi; - xristianlarning 10 foizini tashkil qilgan missionerlarning ulushi 20 foizga ko‘tarilishi; - xristianlar o‘z daromadlarining 1,8 foizini cherkov hisobiga o‘tkazib kelishgan bo‘lishsa, bu ko‘rsatkich 3 foizga etkazilishi; - har 3000 kishiga 1 ta missioner to‘g‘ri kelgan bo‘lsa, bu ko‘rsatkich har 1000 kishiga 1 ta missionerni tashkil etishi; - cherkov mavjud bo‘lmagan, aholisi 50 000 dan ortiq 116 ta shaharning barchasida cherkovlar yuzaga kelishi; - cherkovlar tuzilmagan 1000 dan ortiq etnik guruhning har birida cherkovlar tashkil etilishi; - yo umuman tarjima qilinmagan, yoki qisman tarjima qilingan barcha tillarga “Injil” tarjima qilinishi lozim. Er sharining ushbu mintaqasi klassik geosiyosat nazdida ham asosiy va hal qiluvchi ahamiyatga ega. XIX asrdayoq taniqli geosiyosatchi A.Mexen jahon maydonida 30-40 paralellar orasidagi “qarama-qarshiliklar hududi”ni ajratib ko‘rsatgan. Ushbu hududlarda imperiyalarning manfaatlari to‘qnashadi. Zamonaviy geosiyosatchilar esa ushbu hududning aksariyat qismini “beqarorlik tuguni” deb atashadi.

Missionerlik harakatini eng ko‘p olib boradiganlar, hozirgi kunda, bu «Iegov shohidlari» diniy tashkiloti vakillaridir. Ularning vakillarini jamoat joylarida, xiyobon va mahallalarda ochiqdan-ochiq missionerlik ruhidagi adabiyotlarini tarqatishlarini kuzatish mumkin. Missionerlik bilan faol shug‘ullanuvchi «Iegov shohidlari» sektasida ta’sir etish mexanizmlari aniq va

lo'nda qilib ishlangan. Bu yo'nalish 19-asrning 70-yillarida AQSHda vujudga kelgan. Bugungi kunda jahonning turli mamlakatlarida 100 ga yaqin bo'linmalariga ega. Bu tashkilot qat'iy markazlashgan bo'lib, uning boshqaruvchi raisi cheklanmagan hokimiyatga ega. YUqoridan pastga ko'rsatmalar va adabiyotlar, pastdan yuqoriga hisobotlar yuborib turiladi. «Iegov shohidlari» o'zining matbuot organiga ega. «Posbon minora», «Uyg'on». Bu jurnallar jahon xalqlarining 160 dan ziyod tilida nashr qilinib, dunyoning turli burchaklarida tarqatiladi. Ularning tarqatayotgan adabiyotlari didli, rangli va chiroyli manzaralar bilan tasvirlangan. «Jalb etuvchilar»ning ovoz ohanglari tinchlantiruvchi va mehrlil sado etadi. Mutaxassislarining aytishicha, «Iegov shohidlari» sektasi a'zolari jalb etishning 86 xil usulidan foydalanar ekanlar. Ular ko'pincha quyidagi turdagi kishilarni o'z ta'sir doiralari olishga urinadilar. - birinchi va to'rtinchi kurs talabalari; -keksalar ayniqsa, endigina nafaqaga chiqqanlar va yolg'iz qariyalar; -o'z o'rnini topishga intilayotgan o'smirlar; - kuchli stressni (kasallik, yaqin odamining vafoti, ajralish va x.k.) boshidan kechirayotganlar; -qochoqlar va ishsizlar. Yana bir missionerlik harakati bilan shug'ullanayotgan diniy tashkilot «To'liq injil xristian cherkovi»dir. Ular ba'zi ibodat uylarida o'zbek tilida ibodatlarini olib bormoqdalar, moddiy yordam ko'rsatish orqali o'z dinlariga da'vat qilishga harakat qilmoqdalar. Missionerlik faoliyatining eng cho'qqisi bu prozelitizm. Prozelitizmi-bu to'g'ridan-to'g'ri biron bir dinga ishongan fuqaroni majburan o'z dinidan voz kechishi va o'zga dinni qabul qilishga majbur qilishdan iborat. Prozelitizm illatining ba'zi bir noxush natijalarini keltirish mumkin: bir qancha vaqt islom dinida yurib, keyin xristian dinini qabul qilgan kishilar vafot etganda, jasadlarini musulmon qarlariga qo'yish muammo tug'dirmoqda. Sababi, mayitning musulmon ota-onalari o'z farzandlarini xristian mozoriga dafn etishni xohlamaydilar. Musulmonlar esa, xristian dini vakili jasadini o'z musulmon birodarlari yotgan joyga ular uchun haqorat deb biladilar. Natijada kelishmovchiliklar kelib chiqadi. Missionerlik qonun orqali ta'qib qilinib turiladi: O'zbekiston Respublikasida vijdon erkinligi qonunan kafolatlangan. Har bir fuqaro xohlagan diniga e'tiqod qilishi mumkin.

Davlat va diniy tashkilotlar bir-biridan ajratilgan. Shu bilan birga diniy konfessiyalar o'rtasidagi tinchlik, totuvlik va daxlsizlikni ta'minlash maqsadida prozelitizm (bir diniy konfessiyadagi dindorlarni boshqasiga kiritishga qatilgan xatti-harakatlar) va har qanday missionerlik faoliyati qonunan man etilgan. Ushbu qoidaning buzilishiga aybdor bo'lgan shaxslar qonun oldida javobgarlikka tortiladilar.(Jinoyat kodeksining 216(1), 216(2) moddalari) Aholining, xususan soha mutaxassislarining, missionerlik haqida ma'lumotga ega bo'lishlari ularning burch va vazifalari sanaladi. Chunki yurtboshimiz ta'kidlaganidek: "Islom-bu ajdodlarimiz, ota-bobolarimiz dini. Uni tashqi ta'sir, buzg'unchi unsurlardan tozalash muqaddas burch sanaladi." Hozirgi kunda Markaziy Osiyoning bir qismini ham qamrab olgan ushbu hudud xristian missiyalarining asosiy harakat nuqtasiga aylangan. Missiyalar tomonidan ushbu hududlarni o'zlashtirish uchun bir qator rejalar ishlab chiqilgan. "Tong - 2000" nomli missionerlik dasturining muallifi J. Montgomerining fikricha, xristianlik o'z tarixida bir avlod hayot davrining o'zida amalga oshirish uchun 700 dan ortiq Butunjahon injillashtirish rejalariga ega bo'lgan. Muayyan ijtimoiy guruhlarni tanlab olish va ular bilan maqsadli ishlash missionerlik strategiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Xususan, protestant missioneri R.Adler "Havoriy Pavlus davrida va hozirgi kunda missionerlik metodlari" kitobida yozishicha, Xitoyda "Qo'llab-quvvatlash jamiyati" nomli missionerlik tashkiloti ziyolilar va mansabdor shaxslarni o'ziga jalb qilish orqali muvaffaqiyatlarga erishgan. «Dunyo operatsiyasi» kitobining muallifi, taniqli missioner P.Djonstoun esa, talabalarni missionerlik faoliyatining asosiy ob'ekti deb qarab, jumladan, shunday deydi: "Butun dunyoda universitet va kollejlarda 37 million talaba tahsil oladi. Ularning ko'plari 20 yildan so'ng yirik mansablarni egallashadi". Darhaqiqat missionerlar o'z faoliyatida talabalar va yoshlarga katta ahamiyat beradilar. Masalan, "Kechki Bishkek" tashkiloti tomonidan chiqarilgan axborotnoma va Qirg'iziston xavfsizlik xizmati ma'lumotlariga ko'ra, hozirda ayrim qirg'iz yoshlaridan 15 mingi xristianlikni qabul qilgan. Qozog'istonda ham ba'zi ma'lumotlarga ko'ra, hozirgi kunga kelib 800 000 ga yaqin sobiq musulmon aholi protestantlikni qabul qilgan. Missionerlik

strategiyasining yana bir muhim tarkibiy qismi bu diniy tashkilotlar sonini oshirishga intilishdir. “DAWN” (“Kun chiqishi”) missionerlik harakati rahbari D.Montgommeri fikricha: “Cherkovlarni ko‘paytirish strategiyasi - xalqlarni masihiylikka o‘tkazishning eng to‘g‘ri yo‘lidir”. Buning isbotini Qirg‘iziston hukumati xuzuridagi Din ishlari qo‘mitasining ma‘lumotlarida ham ko‘rish mumkin. Unga ko‘ra, hozirgi kunda Qirg‘izistonda 216 protestant diniy tashkiloti, shu jumladan, 20 ta xorijiy konfessiyalarning missiyalari faoliyat yuritmoqda. So‘nggi yillarda mamlakatga 830 ta missioner kelgan, ularning asosiy ulushi Janubiy Koreya, AQSH, Germaniya kabi davlatlardan kelgan da‘vatchilarga to‘g‘ri keladi. Missionerlar tomonidan “Mun izdoshlari”, “Greys cherkovi”, “Iso Masih cherkovi”, “Yangi Hayot”, “Sunn Bag‘ym” kabi cherkovlar tuzilib, Ettinchi kun adventistlari, baptistlar, To‘liq injil xristianlari, Iegovo shohidlari cherkovlari ishi faollashtirilgan. Missionerlar o‘z faoliyatlari orqasida siyosiy yoki iqtisodiy maqsadlar yotganini umuman tan olishmaydi. «10/40 Oyna» hududiga qiziqishlarini ular diniy nuqtai nazardan asoslashga urinadilar. Xususan, ularning fikrlaricha, ushbu hududda “Bibliya”dagi ko‘p voqealar sodir bo‘lgan. Xudo ilk insonlar Odam va Havvoni shu hududga tushirgani, Iso Masih tug‘ilib o‘tib, o‘z havoriylari bilan faoliyat olib borgani xamda ilk masihiy cherkovi shu erda paydo bo‘lgani haqidagi fikrlar shular jumlasidandir. Bu hudud quruqlikning 1/3 qismini tashkil qilishi, 4 milliard aholi istiqomat qilishi, dunyodagi eng kam injillashtirilgan 50 davlatning 37 tasi shu hududda joylashgani ham bu xalqlarga «Najot keltiruvchi Xushxabarni» etkazish zarurligiga “asos” sifatida keltiriladi. Bu gaplar asl maqsadni yashirish uchun bir niqob, xolos. Aslida asosiy maqsad ushbu hududlardagi xalqlarni injillashtirish orqali ularning birdamligiga putur etkazish, ichki nizolarni keltirib chiqarish orqali ularning rivojlanishiga to‘sqinlik qilish va qaram etishdan iborat. Agar «masihiy» lardan biri yuqori davlat organlariga ishga kirsam nur ustiga a‘lo nur bo‘ladi. Missionerlikka boyish yo‘llaridan biri sifatida qarovchilar ham talaygina ekanini ham qayd etish lozim. Ma‘lumki, ko‘pchilik protestant jamoalari o‘z a‘zolari daromadlarining muayyan qismini cherkov hisobiga o‘tkazishni talab qiladi. Ba‘zi cherkovlarda bu narsa

majburiy bo'lmasa, xayr-ehson qilish qattiq targ'ib qilinadi. Tadrijiy va agressiv targ'ibot olib borilishi natijasida kishilar "o'z xohishlari bilan" bor budlarini cherkovga topshirishadi. Oddiy dindorlar, jumladan, yangi prozelitlar ham kamtarona, tashkilot rahbarlari esa hashamatli ofislarda o'tirib shohona hayot kechirishadi. Buning isboti sifatida quyidagi misolni keltirish mumkin. Yaqinda Rossiyada «Serkov Bogomateri» nomli sekta ustidan bo'lib o'tgan sud jarayonlarida ushbu sekta rahbarlari o'z izdoshlaridan xudo yo'lida xonadonlarini o'z rahnamolariga xadya qilishga da'vat qilishgani va shu yo'sinda bir necha fuqarolar o'z kvartiralarini soxta rahbarlarga hadya qilib yuborishgani e'lon qilindi. Mamlakatimizdagi bir qator cherkovlarda ham xayr-ehson yig'ish yaxshi yo'lga qo'yilgan. Cherkovlarga keladiganlar orasida o'ziga to'q odamlar juda kamchilikni tashkil qilsa-da har bir ishtirokchi eng kamida 3000-4000 so'mdan xayriya qilishi tabiiy hol xisoblanadi. Targ'ibot usullari: Bugungi kunda missionerlar o'z targ'ibot faoliyatlarida yangi, zamonaviy usul va vositalardan, jumladan, zamonaviy tele, audio, video, radio va kompyuter texnologiyalaridan keng foydalanmoqdalar. Missionerlar maqsadlarini amalga oshirishda turli xil uslublardan keng foydalanishadi. Ma'rifat tarqatish, tibbiy yordam ko'rsatish, yoshlarni jalb qiladigan o'quv markazlari tashkillashtirish, radio, televideniya va bolalar uchun mo'ljallangan rasmi jurnallar nashr etish ularning asosiy targ'ibot yo'nalishlari sanaladi. Missionerlarning birgina oqimi sanalgan adventistlar bir yuz sakson to'rt mamlakatda 22 000 dan ortiq cherkov, 5000 dan ortiq o'quv markazlari, 50 ta nashriyot, 160 ta kasalxonaga ega. Bundan tashqari 170 dan ortiq tilda missionerlik adabiyotlarini chop etadilar. Dunyodagi umumiy missionerlarning 2/3 qismini katolik missionerlari tashkil etadi. Katoliklik va protestantlikda missionerlik bilan shug'ullanish har bir masihiyning burchi darajasiga ko'tarilgan. Shuningdek, missionerlar o'zlari faoliyat yuritmoqchi bo'lgan hudud aholisi diniy e'tiqodi, ularning ijtimoiy muammolari haqida ma'lumot olishlari uchun o'z tadqiqot markazlariga ham egalar. Missionerlar bugungi kunda xohlagan tilda va adadda o'z diniy adabiyotlarini chop eta olishlari mumkinligi ham ularning imkoniyatlari naqadar keng va kuchli ekanini

ko'rsatadi. Ular har bir Yurtning tub aholisi uchun, o'sha xalqning sonidan ham ziyod tirajda kitob chiqarishlariga guvoh bo'lishimiz mumkin. Misol tariqasida keltiradigan bo'lsak, rus tilida chop etilgan "Injil" kitobi bir chop etilishda 164 mln nus'hada nashr etilgan. O'zbek tilidagi missionerlikka targ'ib qiluvchi kitobcha esa, bir chop etilishda 50 mln.dan ko'p nus'hada nashr etilgan. Buni O'zbekiston aholisi soniga nisbatan olib qarajak, hali tug'ilmagan farzandlar uchun ham kitoblar nashrdan chiqarilib, tayyor holga keltirilgan deyish mumkin. Uyma-uy yurib «Xushxabar» etkazish, ya'ni odamlar bilan kunning dolzarb muammolari haqida suhbatlashish, ularning dardlariga qiziqish bildirish va ushbu muammolardan chiqish yo'llarini ko'rsatib berishni taklif qilib, o'z tashkilotlariga jalb qilish missionerlikdagi yaxshi samara beradigan usullardan biri hisoblanadi. Ushbu usuldan faol foydalayotgan "Iegovo shohidlari" oqimi a'zolari, o'zlarini Iso Masih o'z havoriylariga buyurgan yo'ldan foydalanayotganlarini ta'kidlashadi. Missionerlikda mahalliy tillarda xristianlikni targ'ib qiluvchi adabiyotlarni chop qilish va tarqatish ham eng ko'p qo'llaniladigan usullardan biri hisoblanadi. Kichik hajmdagi qo'llanmalar juda ham ta'sirchan qilib yoziladi va odamlarning e'tiborini jalb qilish uchun chiroyli suratlarga boy bo'ladi. Ularda dinni qabul qilish ochiq-oydin taklif qilinmaydi. Ammo adabiyot oxirida qo'shimcha ma'lumot olish uchun tashkilot manzili yoki telefoni keltiriladiki, risolani o'qigan va diniy bilmi sayoz bo'lgan inson bu narsaga uchishi mumkin. Masalan, «Iegovo shohidlari» tashkiloti tomonidan tarqatilgan kitobchalarning birida shunday yozilgan: "Albatta, Iehovo shohidlarining butun ta'limotini ushbu kichik kitobda qamrab olishning iloji yo'q, lekin biz sizga qo'shimcha ma'lumotga ega bo'lishingiz uchun turar joyingizda istiqomat qiluvchi Iehovaning shohidlariga murojaat qilishingizni taklif etamiz". Yuzaki qaraganda, bunday usul yaxshi natija bermaydigandek tuyuladi. Aslidachi? Ma'lumotlarga ko'ra, 200 dan ortiq mamlakatda To'liq Injil xristianlariga qarashli 120 dan ortiq Bibliya jamiyatlari faoliyat yuritadi. Ushbu oqimga kirgan yangi vakillarning yarmidan ko'pi dinni qabul qilishlarini xristian adabiyotlari ta'siri bilan bog'lashlari esa yuqoridagi uslubning nechog'lik samarali ekanini ko'rsatadi.

Adabiyotlarni olib kirish va tarqatish ko‘pincha mavjud qonunlarga zid ravishda amalga oshiriladi. Masalan, Tojikistonda protestant diniy adabiyotlarini tarqatish bilan Ukrainadan kelgan “Din so‘zi” nomli tashkilot shug‘ullanadi. Ushbu tashkilot Tojikistonda Bibliya yilini e‘lon qilgani va har bir protestantga kamida bitta boshqa din vakilini Bibliya bilan tanishtirishni vazifa qilib qo‘ygani bu yo‘ldagi harakatlar aniq maqsadlarga qaratilgan holda tashkil etilayotganini ko‘rsatadi. Xayriya yordamlari ko‘rsatish ham missionerlikdagi eng qadimiy va samarali usullardan biri hisoblanadi. Bunda turli xil ma‘rifiy tadbirlar uyushtirilib, ularga asosan yoshlar jalb etiladi. Ishtirokchilarga xristian adabiyotlarini ham o‘z ichiga olgan sovg‘alar ulashiladi, tadbir so‘ngida albatta ibodat va Bibliya o‘qish ham bo‘ladi. Zilzila, toshqin, ocharchilik kabi ofatlarning sodir bo‘lishi missionerlar uchun ayni muddao hisoblanadi. Qaerda yuqoridagidek holatlar yuz bersa o‘sha erga birinchi bo‘lib missionerlar etib borishadi. Dastlab ular o‘zlarini beg‘araz yordam ko‘rsatayotganlarini ko‘z-ko‘z qilib, asta-sekin asl maqsadlarini ko‘rsatadilar. Aslida missionerlar hech qachon, hech kimga beg‘araz yordam ko‘rsatmaganlari va ko‘rsatmasliklarini ham unutmazlik lozim. Bunga dalil sifatida quyidagi misolni keltirishimiz mumkin. 2003 yilda Qirg‘iziston bosh vaziri bilan uchrashuv chog‘ida, AQSH ning YUTA shtati delegatsiyasi rahbari Rassel Nelson o‘z shtatidan Qirg‘izistonga insonparvarlik yordamining ko‘paytirilishi Qirg‘iziston xududida Mormon cherkovi faoliyatining nechog‘liq tez qonuniylashtirish bilan bog‘liq ekanini qayd qilgan. Rossiya Federatsiyasining Federal Xavfsizlik Xizmati ma‘lumotlariga ko‘ra, Mormon cherkovlari rahbariyati NATOga kiruvchi mamlakatlar maxsus xizmatlari vakillaridan iboratdir. Ularning bunday tadbirlarni tez-tez o‘tkazishga urinishlari, jamiyat ongida ularning ijobiy imidji shakllanishi va o‘zaro munosabatlarning, shuningdek, mahalliy xokimiyat vakillari bilan ham yaxshilanishiga olib keladi. Tibbiy va ta‘lim-tarbiya sohalariga maxsus kadrlarni yuborish ham eng qadimiy usullardan biridir. Hozirgi kunda bir qator missioner jamoalar ushbu usuldan samarali foydalanishmoqda. Jumladan, ma‘lumotlarga ko‘ra “Ettinchi kun Adventistlari” jamoasi dunyoning turli chekkalarida 200 dan ortiq bepul

shifoxonalarga ega. “Ruhiiy tiklanish” missionerlik assotsiatsiyasining ma’lumot byulletenlarida bayon qilingan, mintaqaviy missioner markazlarni rivojlantirish konsepsiyasida tibbiy missiyalarning asosiy vazifasi: “Yangi cherkovlarni tuzish va evangellashtirish”, deb belgilanganini qayd etish lozim. Misol uchun, 2002 yilda Tojikistonning So‘g‘d viloyatiga Janubiy Koreyadan xirurglar, terapevtlar va pediater vrachlar guruhi tashrif buyurdi. 2003 yil iyulida esa xuddi shunday tashrif bilan endi CHkalovsk shahriga yana sakkizta missioner vrachlar kelishgan. Missionerlarning yoshlar bilan ishlashda bir necha usullari mavjud: talabalar, bolalar uchun missiyalar, yozgi oromgohlar shular jumlasidandir. Hozirgi kunda “Xalqaro xristian oromgohlari” assotsiatsiyasiga MDH ning 7 mamlakatida 177 oromgoh a’zo bo‘lgan. Ushbu oromgohlar dasturi shunday ishlab chiqilganki, mavsum oxiriga borib u erda dam olgan bola xristianlikni qabul qiladi. Hozirgi kunda missiонерlik tashkilotlari xristianlikni targ‘ib qilishda audio, video va elektron mahsulotlar, ro‘znoma va oynomalar, teledasturlar, internetda onlayn o‘quv kurslari tashkil etish yo‘llaridan ham faol foydalanmoqda. Jumladan, missionerlik mazmunidagi kassetalar ishlab chiqarish va tarqatish bilan shug‘ullanuvchi ko‘p sonli xalqaro agentliklar faoliyat yuritmoqda. Ushbu yo‘nalishdagi eng yirik tashkilot- Global Recordings bo‘lib, u 21 milliy agentlikni birlashtiradi va hozirgi kunga kelib 4562 til va lahjada mahsulot ishlab chiqarmoqda. Yevropa va Amerika qit‘alarida missioner da’vatchilar mashhurlilik borasida shou-biznes va kinosanoat yulduzlaridan qolishmaydi. Ma’lum bo‘lishicha, televidenie orqali da’vat qilishdan eng ko‘p Adventistlar va To‘liq Injil Xristianlari jamoalari foydalanishadi. MDH hududida ham bir qator missionerlik dasturlari efirga uzatilmoqda. Jumladan, Rossiyaning “TV-3” kanali orqali butun MDH ga uzatiladigan «Kennet Kouplend missiyasi»ga qarashli “Iymonli kishining baralla ovozi” dasturi, bundan tashqari Pyatidesyatnik yo‘nalishiga tegishli “CNL”, “ICB” kabi telekanallar Injilni targ‘ib qilish bilan shug‘ullanadi. Internet tarmog‘ida ham missioner tashkilotlar o‘z sahifalariga ega berilgan. Ushbu saytlarda missionerlarga turli maslahatlar, jumladan musulmonlarni protestantlikka o‘tkazish haqida tegishli ko‘rsatmalar va

missiologiya bo'yicha o'quv kurslari berib boriladi. Din milliy ma'naviyatning tarkibiy qismi, millatni birlashtirib turuvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Bir tilda gaplashadigan, umumiy tarix va yagona davlatga ega bo'lgan, ammo turli dinlarga yoki diniy yo'nalishlarga e'tiqod qiladigan millatlar hamon ichki milliy birlikni ta'minlay olmayotgani, kichkina bir sabab qayta-qayta nizoli vaziyatlar va fuqarolar urushining kelib chiqishiga zamin yaratayotgani va mamlakatlar o'z taraqqiyotida o'nlab yillarga orqada qolib ketayotgani ham shunday xulosa chiqarish imkonini beradi. Livan aholisining 90 foizdan ortig'ini arablar tashkil etadi. Rasmiy til arab tili hisoblanadi. Ammo livanliklarning bir qismi islomga (sunnii, shia, druz), qolgan qismi xristianlikka (maroniy, pravoslav, katolik) e'tiqod qilishi natijasida milliy birlikni ta'minlash qiyin kechmoqda. Mamlakatning amaldagi qonunchiligida davlat boshqaruv idoralarining diniy belgilar asosida shakllantirilishi mustahkamlab qo'yilgani esa, ko'pgina hollarda xilma-xil omillar ta'sirida uning to'laqonli faoliyatiga to'siq bo'lmoqda. Musulmonlar va xristianlar o'rtasida vaqti-vaqti bilan kelib chiqayotgan fuqarolar urushi esa bu birlikni ta'minlashni yanada mushkullashtirayotgani fikrimizning isboti bo'la oladi. Turli millat va din vakillari istiqomat qilib kelgan YUgoslaviyaning Serbiya, Sloveniya, Xorvatiya, Makedoniya, Chernogoriya, Bosniya va Gersegovina kabi davlatlarga parchalanib ketgani ham etnokonfessional ziddiyatlar qanday og'ir oqibatlariga olib kelishi mumkinligining hayotiy-amaliy ifodasidir. Masalaning ana shu jihatiga e'tibor berilsa, missionerlik harakatlari ortida diniy zaminda millatni ichidan bo'lib tashlashga qaratilgan g'arazli siyosiy maqsadlar yotganini va u keltirib chiqaradigan fojialarni anglab etish mumkin. Bu, missionerlar o'z oldilariga qo'ygan maqsadlarga erishadigan bo'lsalar ular faoliyat olib borayotgan mamlakatda ham xalqning parokandalikka yuz tutishi va ma'naviy tanazzulning kelib chiqishi mumkinligi haqida xulosa chiqarish imkonini beradi. Missionerlarning bugungi kundagi faoliyati hech bir mintaqa, hech bir davlat bunday tahdiddan holi emasligini ko'rsatadi. Bunday holatlarning oldini olish uchun esa

missionerlikning mohiyatini to'g'ri va chuqurroq anglash, uni bartaraf etish yo'lida maqsadli, tizimli va tadrijiy faoliyat olib borish zarur bo'ladi.

Hozirda dunyodagi rasmiy dinlar va konfessiyalar o'rtasida kelib chiqayotgan ziddiyatlarning asosiy omili missionerlik va prozelitizm harakatlari natijasida sodir bo'lmoqda. Zero, missionerlik va prozelitizm harakatlari ayrim davlatlardagi madaniy-ma'naviy munosabatlarga, insonlarning diniy e'tiqodiga nisbatan shubha uyg'otish, dinlararo va millatlararo nizolarni keltirib chiqarishga zamin yaratmoqda. Shunday ekan, jamiyat xavfsizligi va mamlakat barqarorligiga nisbatan rahna soluvchi yovuz maqsadlar orqali yurtimizga tahdid solishga intilayotgan missionerlik va prozelitizm harakatlari misolida har qanday ma'naviy tahdid va mafkuraviy hurujlar, yot oqimlar ta'siridan ogoh bo'lish va unga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. A.Azami. Vvedenie v xadisovedenie. Kazan: 2011
2. K. S.Guttenplan. J.Hornsby. C. Janavay. Reading philosophy. Blackwell Publishers Ltd. UK. 2003. R – 341
3. Isoqjonov R. Qiyosiy dinshunoslik. O'quv qo'llanma. – T.: OOO«Complex print», 2020. – 198 b.
4. Kamilov D. Dinshunoslik. O'quv qo'llanma. – T.: Lesson Press, 2021. – 128 b.
5. Shermuxamedova N.A.Diniy fanatizm fenomeni//Inson falsafasi.-T.: Noshir, 2016.B.314-499
6. Muratov D., Alimova M.,Karimov J.Dinshunoslik, darslik.-Toshkent, «Navro'z» nashriyoti, 2019. – 264 b
7. Azamova S. EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – T. 1. – №. 1.
8. Azamova S. UMUMTA'LIM MAKTAB O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING USUL VA VOSITALARI //Interpretation and researches. – 2024.
9. Azamova S. A. PROBLEMS OF FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //BEST

JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT. – 2024. – T. 3. – №. 5. – C. 743-749.

10. Nurillaevich O. B. et al. Factors Of The Formation Of Ecological Culture In The Education And Training System //Journal of Pharmaceutical Negative Results. – 2022. – C. 984-989.

11. Aralovna O. G. et al. Ecological globalization and its social place in the globalization system of processes //Journal of Survey in Fisheries Sciences. – 2023. – T. 10. – №. 1S. – C. 5000-5006.

12. Ayonovna A. S. The Need for the Formation of Environmental Education and Upbringing in Young People in the Conditions of Environmental Globalization //Global Scientific Review. – 2023. – T. 13. – C. 7-10.

13. Ayonovna A. S., Xudoyberdi o'g'li P. L. EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA EKOLOGIK OMIL TUSHUNCHASI ‘ //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – T. 40. – №. 4. – C. 135-139.

14. Ayonovna A. S., Xudoyberdi o'g'li P. L. EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA EKOLOGIK OMIL TUSHUNCHASI ‘ //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – T. 40. – №. 4. – C. 135-139.

15. Ayonovna A. S. IN THE CONTEXT OF ENVIRONMENTAL GLOBALIZATION, THE NEED FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION BECOMES A PRIORITY //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2024. – T. 4. – №. 07. – C. 30-35.

16. Shakhrisabz A. S. A. THE USE OF THE SCIENTIFIC HERITAGE OF ORIENTAL SCIENTISTS IN THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE AMONG SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //International Scientific and Current Research Conferences. – 2024. – C. 94-97.

17. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.